

LA CARTOGRAFIA I LES DADES CADASTRALS COM A FONT DE DELIMITACIÓ TERRITORIAL

Òscar Borràs Pascual
Geògraf

1. Introducció

La delimitació territorial municipal actual a Catalunya data de principis del segle XX, a la dècada de 1920 es van realitzar oficialment les actes de replanteig i delimitació dels termes municipals, donant oficialitat a una realitat que ja era sabuda per part dels habitants de cada poble i que en la majoria dels casos provenia ja de l'època medieval. Els “*termes*” de cada poble sempre s’havien tingut ben clars per part dels habitants dels mateixos, encara que aquestes delimitacions no es corresponguessin amb les diferents realitats geogràfiques, econòmiques o socials de cada localitat.

En aquesta comunicació es pretén aportar una reflexió en torn a quina hauria de ser la delimitació municipal que fos la mes ajustada a la realitat local i en base a quins criteris es pot fonamentar.

El punt de partida arrenca en els treballs de renovació del cadastre de rústica duts a terme en diversos municipis de les comarques tarragonines (comarques de l'Alt i Baix Camp, el Priorat, la Conca de Barberà, la Ribera d'Ebre, el Baix Ebre i el Montsià), en tots els municipis on s’ha treballat i en funció, en part, de les dades cadastrals que s’han utilitzat (dades cadastrals del primer quart de segle XX) s’observa que els titulars cadastrals de determinades zones dels termes municipals no es corresponen amb titulars residents en el municipi en qüestió, si no que son de municipis veïns, la qual cosa comporta que si es realitza una cartografia cadastral segons la titularitat de les parcel·les i en funció de la residència del titular, aquesta no es correspondria amb la delimitació municipal existent pel que fa a l’origen dels titulars del mateix municipi; existirien, doncs, zones de confluència i solapament entre termes municipals en funció de la residència dels seus titulars.

Es molt interessant veure com s’adapta la titularitat cadastral als condicionants del territori i com aquests aïllen d’un terme una zona i l’apropen a un municipi veí. El resultat final es una delimitació de la propietat de la terra adaptada als condicionants territorials (camins, carenes, valls, rius, etc) existents en un lloc i en una època determinada (cal tenir en compte que estem parlant del primer quart del segle XX, quan els mitjans de locomoció a motor no havien arribat encara a aquestes contrades i tots els desplaçaments a les finques es feien a peu o sobre un animal de càrrega). Aquesta es una realitat territorial que te mes lògica que no pas les divisions administratives que provenen, en la major part dels casos, d’un repartiment del territori molt antic que s’inicia amb el feudalisme i que responia als interessos dels governants de l’època, mes que no pas als de les persones que treballen la terra, amb els perjudicis que això sempre ha comportat a nivell de gestió administrativa del territori, no tant sols per als propietaris de les finques, si no també per als mateixos ajuntaments.

Aquesta premissa de treball s’ha concretat recentment en un cas específic, partint de la realitat geogràfica, social i econòmica evident d’un territori concret, s’han estudiat tots els paràmetres per arribar a demostrar quina hauria de ser la delimitació mes adient per

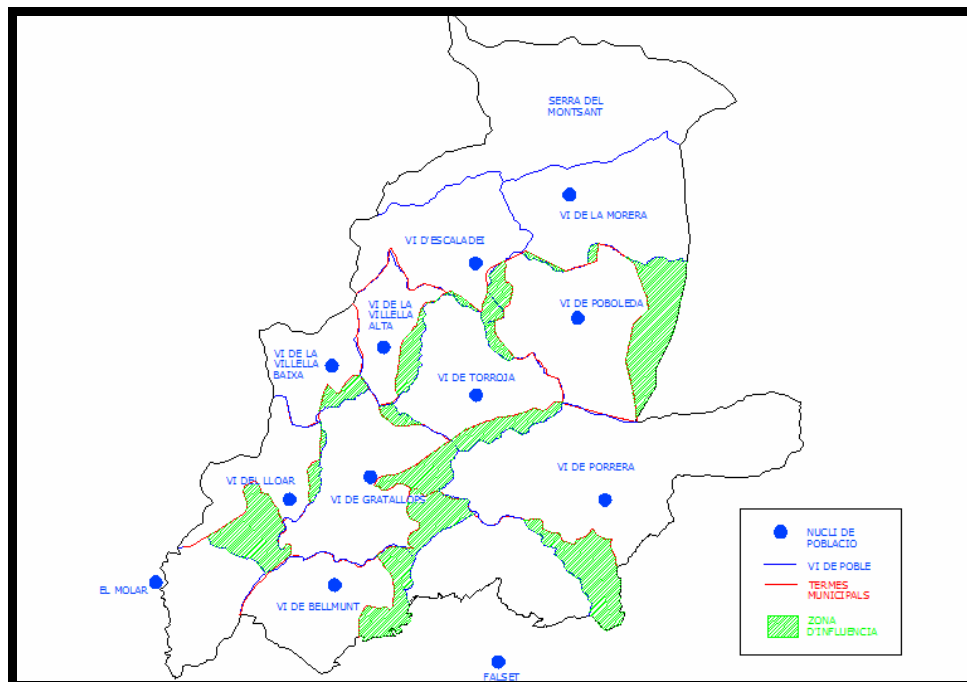
al correcte repartiment del territori entre els municipis implicats. El cas en concret on s'ha desenvolupat l'estudi és a la comarca del Priorat i tot seguit es procedeix a exposar-ho.

2. Projecte innovador al Priorat

Recentment a l'autor de la present comunicació, un projecte molt encertat en el seu plantejament i que es preveu tindrà uns bons resultats, tant per als productors de vi de la zona com per als propis consumidors, ja que l'objectiu del mateix és identificar unes noves delimitacions per als territoris de cada poble, que segurament seran diferents a la delimitació municipal actual. El projecte rep el nom de: “*Vi de poble*”, doncs es pretén ajustar la producció local segons les variables històrico-geogràfiques, vitivinícoles, socials i econòmiques, a cada una de les realitats locals dels pobles de la D.O.Q. Priorat prescindint dels límits administratius, es a dir, que cada productor (des del pagès que cultiva la vinya fins el celler elaborador) es pugui identificar amb un dels pobles de la zona ja que el seu producte està prou definit i associat a la seva població. Tot plegat incidirà en una identificació territorial més exacta per part de tots els agents implicats i alhora també en la millora de la gestió i la traçabilitat del producte.

Per a dur a terme aquest projecte s'han tingut en compte diversos factors, per una part i com a base general del projecte s'ha treballat en la qüestió de la divisió territorial municipal, en la delimitació dels termes adequats a la realitat local, identificant les zones geogràfiques, definides tant pels elements del territori (carenes, valls, colls, cursos fluvials, etc) com per les vies de comunicació i accés a les diferents contrades, tant les antigues com les actuals, així com també quina havia estat antigament la propietat dels terrenys en cada zona d'influència d'un municipi sobre un altre.

Mapa 1 .- Zones d'influència del vi de poble a la D.O.Q. Priorat. Resultat final.

El resultat ha estat un mapa d'hipotètiques zones d'influència de cada localitat per la qual s'identifica un paratge amb un territori específic. Aquest mapa, solapat amb el de la

delimitació municipal actualment vigent genera unes zones veïnes entre municipis que s'intercanvien els territoris entre ells, adaptant-se a una realitat perceptivament admesa per tots i que es molt més ajustada a les sinergies i el fluxos que es produeixen en el territori.

2.1 Procés d'elaboració

Els eixos sobre els quals es basa la proposta geogràfica de definició dels límits d'influència de cada poble son els següents:

A. Titularitat cadastral

Especialment s'ha treballat la titularitat d'abans de la primera meitat del segle XX, les parcel·les properes a un determinat radi de les poblacions acostumen a ser de titularitat relacionada amb aquesta població i no a la del terme on esta ubicada, per un fet d'estricta proximitat.

A. Accessos i vies de comunicació

Els accessos des del terme veí a terres d'un altre terme son senyals evidents que per arribar-hi la comunicació està relacionada amb el terme d'on s'inicia el camí.

A. Topografia i elements geogràfics

No cal dir que la topografia i els elements geogràfics tant aïllen com comuniquen, en cada cas s'estudia quina es la repercussió en la relació territorial a cada població.

B. Aspectes enològics i factors ambientals

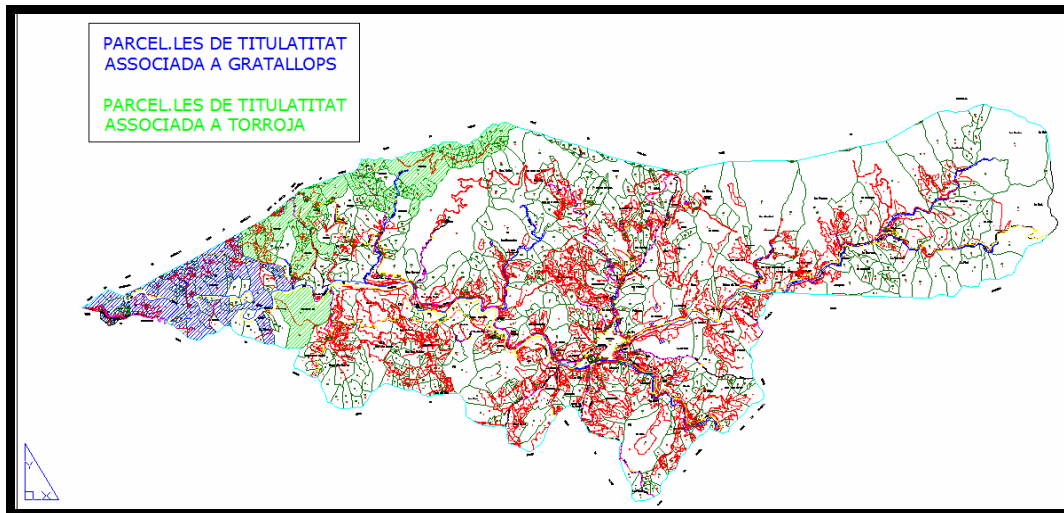
Per altra part també s'han estudiat les caracteritzacions enològiques i els factors ambientals que incideixen sobre la matèria bàsica, es a dir del mateix raïm, per arribar a diferenciar tipologies de producte final a partir d'unes caracteritzacions donades per similituds i afinitats que responguin als condicionants ambientals de cada lloc.

En aquesta comunicació només es tenen en compte per a la seva exposició els paràmetres territorials, atesa la relació entre la realitat geogràfica detectada i la seva representació final cartogràfica. Com a exemple, concret tot seguit s'exposa el procés realitzat en el territori a cavall dels termes municipals de Porrera, Gratallops i Torroja:

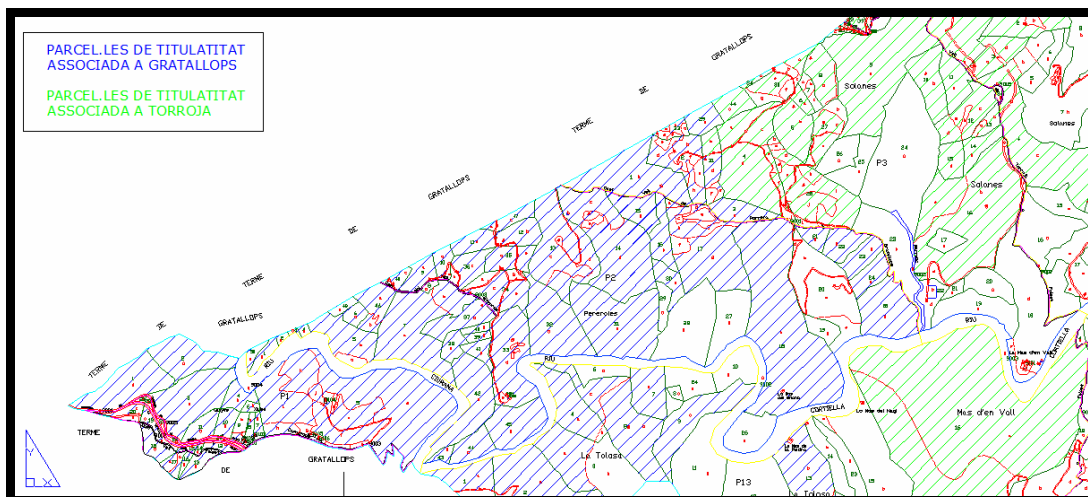
En primer lloc s'ha treballat sobre les dades de titularitat cadastral entre els anys 1930 i 1940, amb aquesta informació s'ha elaborat un mapa cadastral temàtic del municipi de Porrera en funció de qui cultiva les parcel·les o n'és el titular, especialment centrat en les titularitats relacionades amb els termes veïns de Gratallops i Torroja. D'aquesta manera es poden observar àrees d'influència de les poblacions veïnes en el terme de Porrera, tot i no ser part d'aquest terme municipal.

En segon lloc s'han identificat i assenyalat els camins d'accés a les diferents contrades. Amb aquesta informació, solapada a la de la titularitat cadastral, es confirma el lligam territorial que uneix alguns paratges d'un terme municipal amb el terme veí, ja que gracies a aquests camins, que des de sempre han sigut eixos vertebradors del territori, s'han anat cultivant les terres mes properes als nuclis de població independentment del TM al que pertanyin.

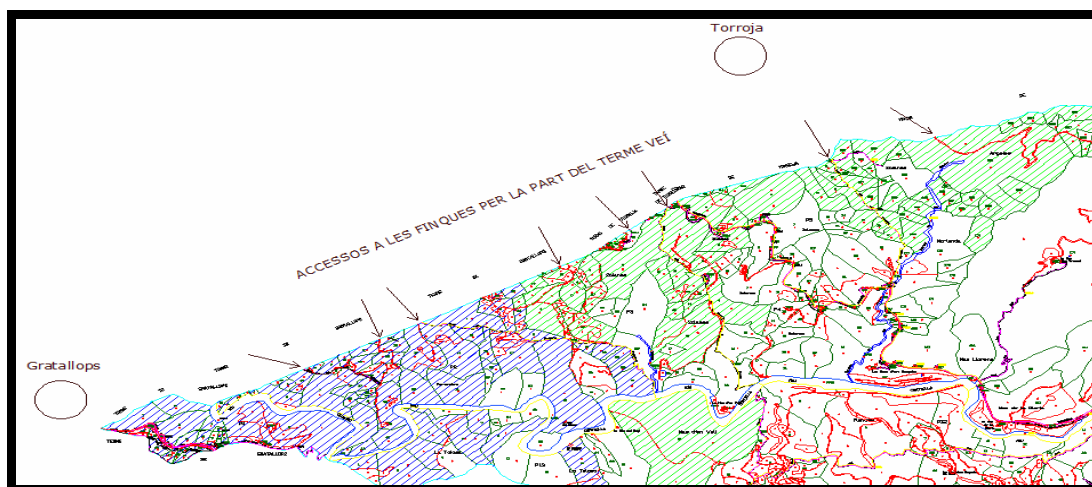
Imatge 2.- Mapa cadastral del TM de Porrera on s'observen les parcel·les amb titularitat associada a un altra municipi veí.

Imatge 3.- Detall del mapa cadastral del TM de Porrera on s'aprecia millor la titularitat.

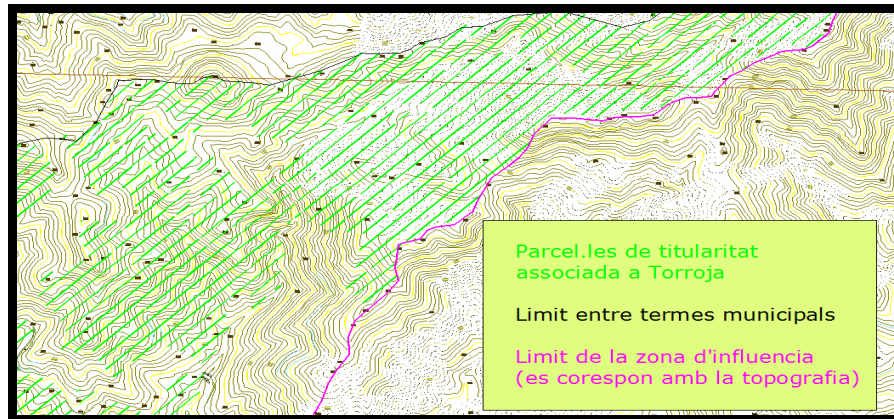

Imatge 4.- Senyalització dels accessos a les finques des dels termes veïns

En tercer lloc s'ha solapat a sobre la capa d'informació territorial mes important, la base topogràfica. Mitjançant l'observació de tota la informació solapada, s'arriba a la conclusió que l'orografia del terreny, especialment els elements topogràfics destacats i la configuració del territori en general, dona suport a la teoria que unes zones concretes tenen mes "lligam" a determinades poblacions que a altres.

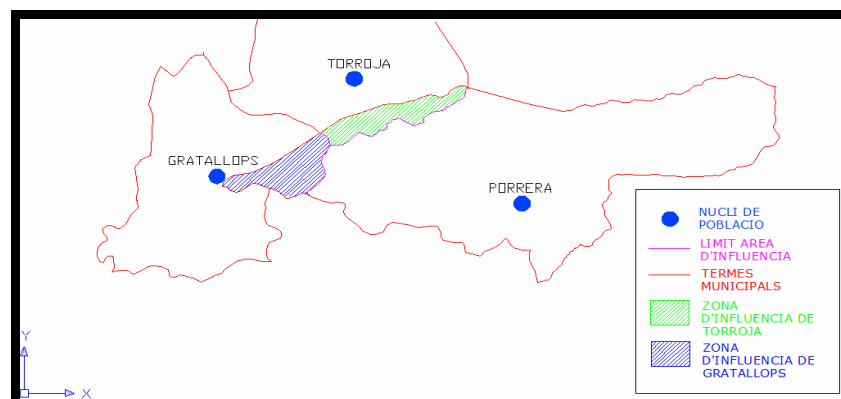
Imatge 5.- Zona d'influència de Torroja sobre Porrera ajustant-se a la topografia

Un cop arribat aquí, s'han comprovat també els vincles econòmics i socials en base a la producció vinícola i els seus condicionants ambientals. La presència dels cellers elaboradors en cada poble va lligada també als terrenys d'on provenen les vinyes i aquestes a un paratge específic que té uns condicionants edafològics, climàtics, d'insolació, etc. Son per aquests motius i no per uns altres que cada elaborador produeix el seu vi en un àmbit concret i això es pot apreciar en el producte final, cada vi pertany a un terrer específic i a una manera de fer també molt particular que li dona cada cultivador i cada elaborador. Al final de tot el procés tenim un territori que s'articula en determinats processos i segons uns condicionants prou clars, arribant a poder identificar les zones que, tot i pertànyer administrativament a un municipi, son una area de clara influencia històrica, geogràfica, social i econòmica d'un altra localitat veïna.

La següent imatge es el resum final del procés, en el qual s'han posat en joc tots els condicionants i pels quals es pot decidir quines son les àrees d'influència d'un "Vi de poble".

Imatge 6.- Exemple esquemàtic de les zones d'influència que s'han tractat en la present comunicació, referents als territoris relacionats amb les localitats de Gratallops i Torroja, veïnes al TM de Porrera

2.2 Conclusió

Al final de tot, en el cas del Priorat, s'arriba a la conclusió (que segurament també es donarà en altres indrets de Catalunya) de que els habitants de cada poble tenen un sentiment de pertanyença molt fort al seu entorn afectiu immediat, "*la terra estira*" com es diu molt en aquestes contrades, i amb aquest projecte s'ha volgut plasmar sobre el paper que la idea que cadascú pugui aferrar-se al territori on creu que pertany no es cap disbarat, i que aquesta realitat quedarà representada cartogràficament per poder demostrar-ho d'una manera clara i tècnicament comprovada.